

INGLIZ TILIDA “YAXSHILIK VA YOMONLIK KONSEPTLARINING MILLIY-MADANIY XUSUSIYATLARI

Trapova Gulira’no Nabijon qizi

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti 3-kurs tayanch doktoranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20641648>

Annotatsiya

Mazkur tezisda ingliz tilidagi “yaxshilik” va “yomonlik” konseptlarining milliy-madaniy xususiyatlari tahlil qilinadi. Ushbu konseptlarning shakllanishida tarixiy rivojlanish, diniy qarashlar, axloqiy qadriyatlar hamda ingliz xalqining mentaliteti muhim omil bo‘lib xizmat qilishi yoritiladi. Shuningdek, konseptlarning leksik birliklar, maqollar, frazeologik iboralar va badiiy adabiyotdagi ifodasi lingvomadaniy jihatdan ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: konsept, lingvomadaniyat, yaxshilik, yomonlik, ingliz tili, milliy-madaniy xususiyat, frazeologizm, maqol, axloqiy qadriyat.

Asosiy qism

“Ingliz tilida yaxshilik va yomonlik” konseptlari xalqning tarixiy taraqqiyoti, diniy qarashlari va ma’naviy qadriyatlari bilan uzviy bog‘liq holda shakllangan lingvomadaniy hodisalardir. Ushbu konseptlar ingliz xalqining dunyoqarashi hamda axloqiy tamoyillarini o‘zida aks ettiradi.

Ingliz tilida “yaxshilik” konsepti **“goodness”, “kindness”, “honesty”, “charity”, “generosity”** kabi leksik birliklar orqali ifodalanadi. Ushbu birliklar insonning ijobiy axloqiy sifatlarini bildiradi. Ingliz madaniyatida ayniqsa halollik, inson huquqlariga hurmat va bag‘rikenglik muhim qadriyat sifatida qaraladi. Shu sababli *“Honesty is the best policy”* kabi maqollar xalq orasida keng qo‘llanadi va milliy dunyoqarashni aks ettiradi.

“Yomonlik” konsepti esa “evil”, “cruelty”, “greed”, “envy”, “betrayal” kabi birliklar orqali ifodalanadi. Ushbu so‘zlar insondagi salbiy fazilatlar va axloqiy nuqsonlarni bildiradi. Ingliz madaniyatida yolg‘on, xiyonat va ochko‘zlik qoralanuvchi illatlar sifatida talqin qilinadi. *“Greed leads to destruction”* kabi hikmatli fikrlar ham ingliz xalqining ma’naviy qarashlarini ifodalaydi.

Mazkur konseptlarning shakllanishida xristian dini muhim rol o‘ynaydi. Xristianlik ta’sirida yaxshilik mehr-shafqat, kechirimlilik va ezgulik bilan bog‘lanadi, yomonlik esa gunoh, zulm va adolatsizlik sifatida talqin qilinadi. Bibliya asosidagi iboralar va hikmatli so‘zlar ingliz tilidagi ushbu konseptlarning mazmunini boyishga xizmat qilgan.

Frazeologik birliklarda ham yaxshilik va yomonlik konseptlari milliy-madaniy jihatdan yorqin namoyon bo‘ladi. Masalan, *“a good heart”* iborasi mehribon insonni anglatasa, *“black-hearted”* iborasi yovuz inson ma’nosini bildiradi. Rang komponentlari orqali ijobiy va salbiy ma’nolarni ifodalash ingliz tilining muhim lingvomadaniy xususiyatlaridan biri hisoblanadi.

Bundan tashqari, ingliz adabiyotida ezgulik va yovuzlik o‘rtasidagi kurash asosiy mavzulardan biri sifatida keng yoritiladi. Ingliz yozuvchilari asarlarida insonparvarlik, adolat va axloqiy tanlov masalalari chuqur tasvirlanadi.

Quyida asosiy milliy -madaniy xususiyatlar:

1. Pragmatiklik va Harakat

Inglizlar uchun yaxshilik mavhum tushuncha emas, balki aniq **harakat va foyda** bilan o‘lchanadi. Bu madaniyatda ish, harakat va natija qadrlanadi.

Maqol: *Actions speak louder than words* (Harakatlar so'zlardan balandroq ovoz beradi).

Metaforalar: Yaxshilik ko'pincha **yorug'lik (light)**, **issiqlik (warmth)** va **hayot** bilan bog'lansa, yomonlik **qorong'ulik (darkness)**, **sovuqlik** va **halokat** deb talqin qilinadi.

2. O'zaro Yordam va Bir-birini Qo'llab-quvvatlash

Ingliz milliy tafakkurida jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlar va shaxsning o'z o'rnini topishi katta ahamiyatga ega.

Maqol: *A friend in need is a friend indeed* (Og'ir kundagi do'st – chin do'st). Ushbu qadriyat ingliz aforizmlari va hikmatli so'zlarida jamiyatni qo'llab-quvvatlash va yaxshi insoniy fazilatlarni rivojlantirishga urg'u beradi.

3. Yomonlikning Sababi va Individualizm

Ingliz madaniyatida yomonlik ko'pincha insonning o'z tanlovi, nafi yoki xatosi natijasi sifatida ko'rsatiladi.

Maqol: *The road to hell is paved with good intentions* (Do'zax yo'li ezgu niyatlar bilan qoplangan).

Bu yerda xulq-atvorning individual mas'uliyati g'arb madaniyatiga xos tarzda markaziy o'rin tutadi.

4. Metaforik Tasvirlar

Yaxshilik va yomonlikni ifodalashda ingliz tilida antroposentrik (inson tanasi va hayoti bilan bog'liq) va tabiat elementlariga asoslangan metaforalardan keng foydalaniladi. Masalan, yaxshi inson *warm-hearted* (issiq qalb/saxiy), yomon niyatli inson *black-hearted* (qora qalb/yovuz) deb ataladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilidagi yaxshilik va yomonlik konseptlari tarixiy, diniy va milliy-madaniy omillar asosida shakllangan murakkab lingvomadaniy birliklardir. Ular til vositalari, maqollar, frazeologik birliklar va badiiy asarlar orqali ifodalanib ingliz xalqining ma'naviy dunyoqarashi hamda axloqiy qadryatlarini aks ettiradi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Маслова В.А. Лингвокультурология. — Москва: Академия, 2001. — Б. 27–35.
2. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. — Волгоград, 2002. — Б. 109–124.
3. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. — Москва: Русские словари, 1996. — Б. 85–97.
4. Телия В.Н. Русская фразеология. — Москва: Наука, 1996. — Б. 214–228.
5. Longman Dictionary of Contemporary English. — London: Pearson Education, 2014. — Б. 687, 812, 945.
6. Oxford Advanced Learner's Dictionary. — Oxford University Press, 2015. — Б. 604–606.
7. The Holy Bible. New International Version. — London: Hodder & Stoughton, 2011. — Б. 112–118.
8. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. — Cambridge University Press, 2003. — Б. 172–180.